

Wyjazdy wypoczynkowe i wakacyjna praca zarobkowa uczniów

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Już od ponad dwudziestu lat w naszych sondażach pytamy, jak dzieci w wieku szkolnym spędzały wakacje. Czy wyjeżdżały poza miejsce swojego zamieszkania, a jeśli nie – jakie były powody rezygnacji z letniego wypoczynku? Czy podejmowały pracę zarobkową w czasie wakacji? Jakie jest nastawienie społeczeństwa do wakacyjnej pracy zarobkowej dzieci i młodzieży?

WAKACYJNE WYJAZDY UCZNIÓW

Podczas tegorocznych wakacji¹ uczniowie z dwóch trzecich gospodarstw domowych, w których są dzieci w wieku szkolnym (66%), wyjechali na **co najmniej tygodniowy** wypoczynek poza miejsce zamieszkania, przy czym z ponad połowy (56%) wyjechały wszystkie dzieci, a z co dziesiątego (10%) tylko część podopiecznych. Obecnie odsetek gospodarstw domowych, z których wszystkie dzieci wyjechały na przynajmniej tygodniowy wypoczynek jest najwyższy od 1993 roku, od kiedy pytamy o tę kwestię, a odsetek gospodarstw domowych, z których żadne dziecko nie wyjechało na takie wakacje – najniższy.

Tabela 1

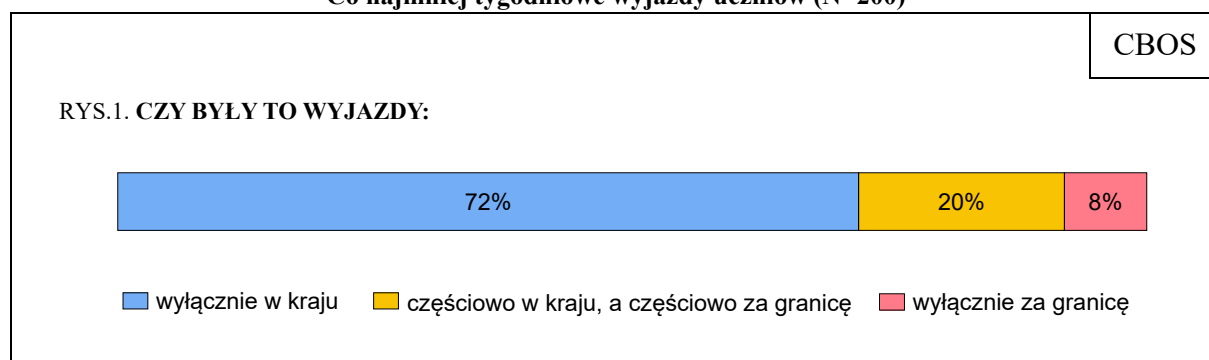
Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania? Wskazania respondentów z gospodarstw domowych, w których są uczniowie (według terminów badań) N=308																							
	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'15	'16
	w procentach																						
Tak, wszyscy wyjechali	37	45	43	40	48	46	47	41	41	43	44	37	38	46	45	46	44	48	42	44	43	53	56
Tak, ale nie wszyscy wyjechali	8	13	8	14	13	7	8	11	12	8	10	10	8	9	11	14	8	9	11	13	10	11	10
Nie, nikt nie wyjechał	55	42	49	46	39	48	45	48	46	49	46	52	54	45	44	40	48	43	47	43	47	36	34

* W latach 1993–2003 pytanie było zadawane tylko rodzicom dzieci w wieku szkolnym. Od 2004 roku odpowiadają na nie wszyscy wylosowani członkowie gospodarstw domowych, w których są uczniowie (w tym roku było to 297 osób)

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (316) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 8–15 września 2016 roku na liczącej 981 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Te co najmniej tygodniowe wyjazdy wypoczynkowe najczęściej odbywały się wyłącznie w kraju (72%), znacznie rzadziej poza granicami Polski (28% wyłącznie lub częściowo za granicą). Na wakacje za granicą częściej wysyłano podopiecznych z gospodarstw domowych o wyższych dochodach na osobę, zaś na wakacje wyłącznie krajowe częściej decydowano się w gospodarstwach domowych o niższych dochodach.

Co najmniej tygodniowe wyjazdy uczniów (N=200)

Do czynników warunkujących wyjazdy wakacyjne dzieci i młodzieży zaliczyć należy położenie materialne rodziny oraz miejsce zamieszkania. Można zauważyć, iż generalnie respondenci mieszkający w większych miejscowościach oraz osiągający wyższe dochody na osobę częściej deklarowali, że wszystkie dzieci wyjechały na letni wypoczynek. Natomiast ankietowani z mniejszych miejscowości oraz osiągający niższe dochody *per capita* częściej twierdzili, że wszystkie dzieci z ich gospodarstwa domowego pozostały w domu.

Tabela 2

Charakterystyka gospodarstw domowych, w których są uczniowie	Deklaracje dotyczące wyjazdu uczniów na przynajmniej tygodniowy wypoczynek wakacyjny w roku 2016		
	wyjechały wszystkie dzieci	wyjechały tylko niektóre dzieci	wszystkie dzieci pozostały w domu
w procentach			
Typ miejscowości			
Wieś	39	13	48
Miasto do 19 999 mieszkańców	65	3	32
20 000 – 99 999 mieszkańców	66	9	24
100 000 – 499 999 mieszkańców	78	4	18
500 000 i więcej mieszkańców	76	16	9
Dochody netto na jedną osobę w gospodarstwie domowym			
Do 649 zł	35	8	57
650–999 zł	47	15	38
1000–1399 zł	59	22	19
1400–1999 zł	78	3	19
Powyżej 2000 zł	74	2	23

Wszyscy podopieczni z większości miejskich gospodarstw domowych oraz o miesięcznych dochodach *per capita* wynoszących co najmniej 1000 zł wyjechali na co najmniej tygodniowe wakacje. Natomiast z ponad połowy gospodarstw domowych o dochodach nieprzekraczających 650 zł na osobę oraz z blisko połowy gospodarstw wiejskich na letni wypoczynek nie wyjechało żadne dziecko.

Respondenci zapytani, dlaczego uczniowie z ich gospodarstwa domowego nie wyjechali na letni wypoczynek, najczęściej odpowiadali, że nie muszą wyjeżdżać, że mogą wypoczywać w domu (42%), nieco rzadziej wskazywali na względy finansowe (38%) oraz niechętny stosunek dzieci do wyjazdu (36%). Relatywnie często badani mówili też o braku możliwości wyjazdu (28%) lub braku czasu (24%). Rzadziej pojawiały się takie uzasadnienia jak: praca zarobkowa dzieci (18%), przeświadczenie, że dzieci są zbyt małe (13%), potrzeba pozostania w domu, w gospodarstwie rolnym (10%). Sporadycznie respondenci uzasadniali brak letniego wypoczynku stanem zdrowia dzieci (5%).

Warto podkreślić, że w poprzednich latach względy finansowe wymieniane były znacznie częściej niż inne powody rezygnacji z letniego wypoczynku, natomiast obecnie stanowią one wciąż jedną z najczęściej deklarowanych przyczyn rezygnacji z wyjazdów wakacyjnych, lecz są wskazywane wyraźnie rzadziej niż jeszcze rok temu.

Tabela 3

Dlaczego uczniowie nie wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania? Czy dlatego że:	Odpowiedzi twierdzące respondentów z gospodarstw domowych, w których co najmniej jeden uczeń nie wyjechał w wakacje nawet na tygodniowy wypoczynek (według terminów badań)				
	2011 (N=198)	2012 (N=159)	2013 (N=168)	2015 (N=135)	2016 (N=135)
	w procentach				
– nie muszą wyjeżdżać na wakacje, mogą wypoczywać w domu	25	26	29	32	42
– brakowało pieniędzy na wyjazd	61	66	73	54	38
– nie chcieli wyjeżdżać	28	17	18	27	36
– nie było możliwości wyjazdu, brak zorganizowanego wypoczynku	35	30	28	30	28
– brakowało czasu (uczniom lub opiekunom)	20	26	20	32	24
– są za mali	17	12	18	13	19
– pracowali zarobkowo	9	10	12	14	18
– byli potrzebni w domu, w gospodarstwie rolnym	20	19	18	15	10
– stan zdrowia nie pozwalał im na wyjazd	2	4	4	4	5
Inne przyczyny	7	13	10	9	15

Przyczyny rezygnacji z letniego wypoczynku w pewnej mierze różnicuje miejsce zamieszkania oraz położenie materialne. Mieszkańcy wsi znacznie częściej wśród powodów rezygnacji z letniego wypoczynku wymieniali potrzebę pozostania dzieci w domu, w gospodarstwie rolnym. Z kolei mieszkańcy miast częściej odwoływali się do takich argumentów jak brak czasu czy też brak potrzeby wyjeżdżania na wakacje.

Badani oceniający warunki materialne swoich gospodarstw domowych źle lub średnio rezygnację z letniego wypoczynku w większości uzasadniali względami finansowymi. Natomiast ankietowani dobrze oceniający te warunki częściej niż pozostali brak letniego wypoczynku tłumaczyli przeświadczeniem, że dzieci nie muszą wyjeżdżać na wakacje, a także brakiem chęci wyjazdu bądź brakiem zorganizowanego wypoczynku.

Tabela 4

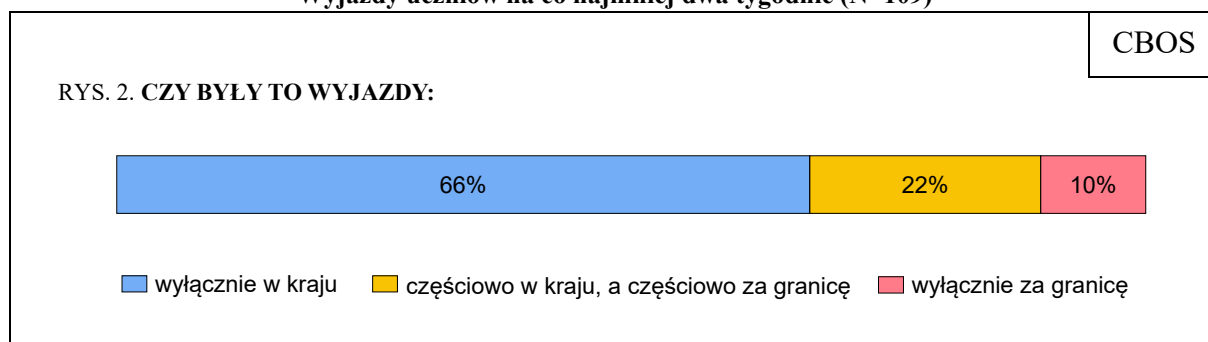
Dlaczego uczniowie nie wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek wakacyjny? Czy dlatego, że:	Odpowiedzi twierdzące respondentów z gospodarstw domowych, w których co najmniej jeden uczeń nie wyjechał w wakacje nawet na tygodniowy wypoczynek				
	mieszkający:		Oceniający warunki materialne własnych gospodarstw domowych:		ogółem
	na wsi	w mieście	źle i średnio	dobrze	
	w procentach				
– brakowało pieniędzy na wyjazd	38	39	64	19	38
– byli potrzebni w domu, w gospodarstwie rolnym	14	4	9	12	10
– brakowało czasu (uczniom lub opiekunom)	21	29	24	26	24
– nie chcieli wyjeżdżać	37	35	27	43	36
– nie było możliwości wyjazdu, brak zorganizowanego wypoczynku	27	29	24	30	27
– nie muszą wyjeżdżać na wakacje, mogą wypoczywać w domu	38	48	36	47	42
– są za mali	19	19	22	17	19
– stan zdrowia nie pozwalał im na wyjazd	5	8	5	6	5
– pracowali zarobkowo	16	21	19	17	18
Inne przyczyny	13	19	17	13	15

Podobnie jak podczas zeszłorocznych wakacji, ponad połowa gospodarstw domowych, z których dzieci wyjeżdżały na wakacje, zorganizowała swoim podopiecznym **co najmniej dwutygodniowy** wypoczynek (54%), przy czym z ponad dwóch piątych (42%) wszystkie dzieci wyjechały na takie wyjazdy, a z co ósmego (12%) tylko niektóre. W większości przypadków wakacje te spędzane były wyłącznie w kraju (66%).

Tabela 5

Czy w tym roku uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego byli poza miejscem zamieszkania na dłuższych wakacjach, trwających co najmniej dwa tygodnie ?	Wskazania respondentów z gospodarstw domowych, z których uczniowie wyjeżdżali na przynajmniej tygodniowy wypoczynek				
	2011 (N=182)	2012 (N=164)	2013 (N=158)	2015 (N=186)	2016 (N=202)
	w procentach				
Tak, wszyscy wyjechali	47	30	42	37	42
Tak, ale nie wszyscy wyjechali	14	21	16	16	12
Nie, nikt nie wyjechał	39	49	42	47	45

Wyjazdy uczniów na co najmniej dwa tygodnie (N=109)

**WAKACYJNA PRACA ZAROBKOWA UCZNIÓW
I JEJ SPOŁECZNA AKCEPTACJA**

W ciągu tegorocznych wakacji w co piątym gospodarstwie domowym, w którym są dzieci w wieku szkolnym, przynajmniej jedno z nich pracowało zarobkowo (20%). Tak samo jak w ubiegłych latach, pracę zarobkową w czasie wakacji najczęściej podejmowali uczniowie szkół ponadgimnazjalnych (27% wskazań badanych z gospodarstw, w których są uczniowie w wieku 16–19 lat), wyraźnie rzadziej gimnazjaliści (5% wskazań ankietowanych z gospodarstw, w których są dzieci w wieku 13–15 lat) i zdecydowanie najrzadziej uczniowie szkół podstawowych (1% wskazań z gospodarstw z dziećmi w wieku 7–12 lat).

Z analiz wynika, że częściej niż pozostali o pracy zarobkowej dzieci i młodzieży ze swoich rodzin mówili badani mieszkający w miastach do 100 tys. mieszkańców oraz zadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych.

Tabela 6

Czy uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego [...] pracowali zarobkowo w czasie wakacji? Odsetki twierdzących odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są uczniowie z poszczególnych grup wiekowych																					
Uczniowie w wieku	'92	'94	'95	'97	'98	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'15	'16
- 7-12 lat*	-	-	-	3	2	1	3	3	6	6	4	4	5	12	6	2	2	1	2	3	1
- 13-15 lat	-	-	-	9	5	3	7	8	11	12	10	11	9	21	8	3	8	9	9	10	5
- 16-19 lat	-	-	-	24	24	22	15	22	30	30	33	33	24	41	30	18	30	26	36	32	27
Ogółem	9	13	14	15	14	12	11	14	18	22	24	25	21	33	31	21	21	19	24	24	20

Od 2004 roku na pytanie to odpowiadają nie tylko rodzice, ale także członkowie gospodarstw domowych, w których są uczniowie z wymienionych grup wiekowych. W latach 1992–1995 pytano o ogół uczniów (bez względu na ich wiek)

* W roku 2015 pytaliśmy o uczniów w wieku 6–12 lat.

Podobnie jak w poprzednich latach, zapytaliśmy o społeczny zasięg akceptacji pracy zarobkowej dzieci i młodzieży. Niezmiennie od lat, ogromna większość badanych akceptuje pracę zarobkową młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych (85%). Mniej więcej co czwarty (27%) wyraża przyzwolenie na zarobkowanie gimnazjalistów, natomiast praca zarobkowa dzieci ze szkół podstawowych budzi niemal powszechny sprzeciw (97% jej nie akceptuje).

Społeczna akceptacja pracy zarobkowej dzieci i młodzieży jest dosyć słabo zróżnicowana społecznie, można jednak zauważyć, że generalnie rzadziej przyzwolenie na zarobkowanie gimnazjalistów oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych wyrażają absolwenci wyższych uczelni oraz badani z gospodarstw domowych o najwyższych dochodach na osobę. Mniejszą akceptację zarobkowania gimnazjalistów wyrażają również mieszkańcy miast liczących co najmniej 20 tys. mieszkańców, a w przypadku wakacyjnej pracy uczniów szkół średnich – mieszkańcy największych miast.

Tabela 7

Czy uważa Pan(i), że uczniowie [...] powinni czy raczej nie powinni pracować zarobkowo w czasie wakacji? Odsetki odpowiedzi twierdzących według terminów badań																				
Uczniowie w wieku	'94	'95	'97	'98	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'15	'16
- 7-12 lat*	12	6	3	2	2	3	3	4	4	7	4	3	8	4	4	2	3	6	4	3
- 13-15 lat	42	38	29	26	20	22	25	36	28	32	30	24	32	25	28	24	25	32	32	27
- 16-19 lat	91	92	85	85	81	83	79	90	86	88	85	82	86	83	85	81	85	86	86	85

* W roku 2015 pytaliśmy o uczniów w wieku 6–12 lat

Podczas tegorocznych wakacji dwie trzecie gospodarstw domowych, w których są dzieci w wieku szkolnym, wysłało – przynajmniej część – swoich podopiecznych na letni wypoczynek. Warto podkreślić, że odsetek gospodarstw domowych, z których dzieci wyjechały na wakacje, kształtuje się na najwyższym poziomie od 1993 roku, od kiedy pytamy o tę kwestię. Podobnie jak w poprzednich latach, z letniego wypoczynku częściej korzystały dzieci mieszkające w miastach niż ich rówieśnicy na wsi, a także te pochodzące z rodzin znajdujących się w lepszym położeniu materialnym.

Wzrost odsetka gospodarstw domowych, z których dzieci wyjechały na wakacje, oraz spadek znaczenia względów finansowych jako przyczyny rezygnacji z wyjazdów wypoczynkowych można wiązać z wprowadzeniem programu Rodzina 500+.

Opracowała

Małgorzata OMYŁA-RUDZKA